

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

Л. Б. ПРОКОПОВИЧ

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
для практичних занять з дисципліни
«УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК»**

Рекомендовано Методичною радою НУК

ВИДАВНИЦТВО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМ. АДМІРАЛА МАКАРОВА

2024

УДК 657.47(076.5)

П80

Автор Л. Б. Прокопович, канд. екон. наук, доцент НУК

Рецензент М. В. Волосюк, канд. екон. наук, доцент НУК

Рекомендовано Методичною радою НУК

Прокопович Л. Б.

П80

Методичні вказівки для практичних занять з дисципліни «Управлінський облік» / Л. Б. Прокопович. – Миколаїв : НУК, 2024. – 48 с.

Вміщено завдання до практичних робіт з класифікації витрат, дослідження функції витрат, систем обліку і калькулювання повної, неповної та нормативної собівартості, бюджетування, аналіз взаємозв'язку «Витрати–Обсяг–Прибуток», аналіз релевантної інформації для прийняття управлінських рішень на підприємствах промисловості, облік витрат за видами діяльності.

Призначено для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за освітньою програмою «Облік і аудит».

УДК 657.47(076.5)

© Прокопович Л. Б., 2024

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2024

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Методичні вказівки розроблені у відповідності з робочою програмою навчальної дисципліни «Управлінський облік».

Метою даних методичних вказівок є закріплення та поглиблення студентами знань, набутих у процесі вивчення лекційного та самостійного матеріалу.

Виконання завдань ґрунтується на матеріалах лекцій та рекомендованих навчально-методичних матеріалах.

ТЕМА 1

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ

Завдання 1.1. Групування витрат за елементами операційної діяльності та статтями калькулювання

Мета: згрупувати витрати за елементами операційної діяльності та статтями калькулювання.

На підставі даних табл. 1.1 необхідно:

- зробити групування витрат за статтями калькулювання та заповнити табл. 1.2;
- здійснити групування витрат за економічними елементами та заповнити табл. 1.3.

Таблиця 1.1. Інформація про витрати

№ з/п	Витрати	Величина, тис. грн
1	Заробітна плата керівника стапельного цеху	4,20
2	Заробітна плата прибиральниць гальванічного цеху	12,00
3	Витрати води на технологічні потреби збирального цеху	3,00
4	Витрати будівельних матеріалів на ремонт будівлі заводоуправління	8,00
5	Витрати матеріалів на виправлення браку механічного цеху	0,80
6	Амортизація стапеля	12,00
7	Витрати на оплату праці робітників гальванічного цеху	22,00
8	Зворотні відходи збирального цеху	7,18
9	Витрати матеріалів на здійснення планово-попереджального ремонту в допоміжному виробництві	1,08
10	Бракована продукція інструментальної дільниці	0,67
11	Витрати палива на перевезення виробничих запасів між цехами основного виробництва	3,00

Продовж. табл. 1.1

№ з/п	Витрати	Величина, тис. грн
12	Основна заробітна плата співробітників диспетчерського відділу	24,00
13	Витрати на заміну катодів у гальванічному цеху	4,06
14	Витрати на відрядження керівника стапельного цеху	6,25
15	Оплата праці інженера з охорони праці	3,40
16	Витрати на оплату робіт з монтажу суднового обладнання, виконаних ПРАТ «Хвиля»	9,34
17	Оплата за понаднормований робочий час робітникам інструментальної дільниці	1,80
18	Витрати на опалення малярно-ізоляційного цеху	6,02
19	Оплата праці співробітників планово-економічного відділу	11,00
20	Витрати мастильних матеріалів на налагодження устаткування механічного цеху	5,40
21	Заробітна плата керівника котельного цеху	4,70
22	Амортизація будівлі механічного цеху	8,19
23	Відрахування на соціальне страхування робітників збирального цеху	6,10
24	Витрати палива на ходові випробування	7,06
25	Витрати на оплату робіт з виготовлення секції корпусу судна, виконаних ТОВ «Риф»	37,00
26	Витрати запасних частин у механічному цеху	0,93
27	Оплата чергової відпуски працівників заводууправління	8,05
28	Оплата праці бригади стапельного цеху за встановлення на корпусі судна дельних речей	2,10
29	Витрати на заходи пожежної безпеки у котельному цеху	0,67
30	Додаткова заробітна плата робітників механічного цеху	8,30

Таблиця 1.2. Класифікація витрат за статтями калькулювання

№ з/п	Стаття витрат	Сума, тис. грн
1	Сировина та матеріали	
2	Покупні напівфабрикати та комплектуючі вироби	
3	Паливо та енергія на технологічні цілі	
4	Зворотні відходи	
5	Основна заробітна плата	
6	Додаткова заробітна плата	
7	Відрахування на соціальне страхування	
8	Витрати на утримання та експлуатацію устаткування	
9	Контрагентські поставки та роботи	
10	Загальновиробничі витрати	
11	Витрати від браку	
12	Інші виробничі витрати	
Загалом		

Таблиця 1.3. Класифікація за елементами витрат

№ з/п	Елемент витрат	Сума, тис. грн
1	Матеріальні затрати	
2	Витрати на оплату праці	
3	Відрахування на соціальні заходи	
4	Амортизація	
5	Інші операційні витрати	
Загалом		

Завдання 1.2. Групування витрат у залежності від рівня діяльності

Мета: засвоїти групування витрат на змінні та постійні.

На підставі даних, наведених нижче, потрібно з'ясувати, до постійних чи змінних відносяться відповідні витрати (необхідно заповнити табл. 1.4). У разі потреби надайте пояснення:

1. Заробітна плата керівника котельного цеху.
2. Основні матеріали.
3. Амортизація токарних верстатів (використовується прямо-лінійний метод нарахування амортизації).
4. Вода на технологічні потреби.
5. Заробітна плата працівника бригади корпусного цеху (відрядно-преміальна форма оплати праці).
6. Амортизація стапеля.
7. Витрати на опалення будівлі трубопровідного цеху.
8. Заробітна плата комірника.
9. Відрахування на соціальні заходи від заробітної плати робітників інструментальної дільниці.
10. Витрати на контрагентські роботи та постачання.
11. Витрати на здійснення планово-попереджального ремонту.
12. Плата за оренду верстата.
13. Витрати на проведення досліджень.
14. Заробітна плата співробітників планово-економічного відділу.

Таблиця 1.4. Класифікація витрат на змінні та постійні

№ з/п	Витрати	Змінні / Постійні	Пояснення

Завдання 1.3. Контрольовані та неконтрольовані витрати

Мета: засвоїти групування витрат на контрольовані та неконтрольовані.

На підставі даних, наведених нижче, потрібно визначити, які з них є контрольованими чи неконтрольованими, якщо мова йде про витрати механічного цеху (необхідно заповнити табл. 1.5). У разі потреби надайте пояснення:

1. Наднормативні витрати.

2. Витрати основних матеріалів.
3. Витрати на оренду обладнання.
4. Витрати на оплату праці основних робітників.
5. Витрати на опалення будівлі цеху.
6. Витрати на виправлення браку.
7. Загальновиробничі витрати.

Таблиця 1.5. Класифікація витрат на контрольовані та неконтрольовані

№ з/п	Витрати	Контрольовані / Неконтрольовані	Пояснення

Завдання 1.4. Вплив рівня діяльності на поведінку витрат

Мета: набути навичок щодо розуміння поведінки витрат у залежності від зміни рівня діяльності.

Виходячи з наведених нижче ситуацій та графіків функцій витрат (див. рис. 1.1), необхідно підібрати до кожної ситуації відповідні графіки.

Перелік ситуацій:

1. Витрати на оплату праці робітників, які займаються здійсненням контролю якості виготовленої продукції. До того ж кожен з робітників отримує оклад за перевірку до 1 000 од. продукції за місяць. Також робітник отримує додаткову платню у розмірі 5 % від основної заробітної плати за контроль здійснення контролю кожної додаткової партії у 100 од. продукції. Робітник не може перевіряти якість більше ніж 1 300 од. продукції за місяць.

2. Амортизація верстатів механічного цеху. Під час нарахування амортизації верстатів використовується метод прискороженого зменшення залишкової вартості.

3. Витрати на оплату праці прибиральниць відділу збуту.

4. Витрати на здійснення планово-попереджувального ремонту обладнання компресорної ділянки. До того ж підприємство кожного місяця на здійснення даних робіт витрачає 200 грн. Додатково підприємство витрачає 50 грн на кожні 10 000 м³ повітря, що було вироблено у компресорній ділянці.

5. Витрати води на технологічні потреби цехів основного виробництва. Відомо, що в разі використання більш ніж 500 т води, витрати збільшаться на 22 %, а у разі використання понад 1 500 т, витрати будуть удвічі більші за попередні.

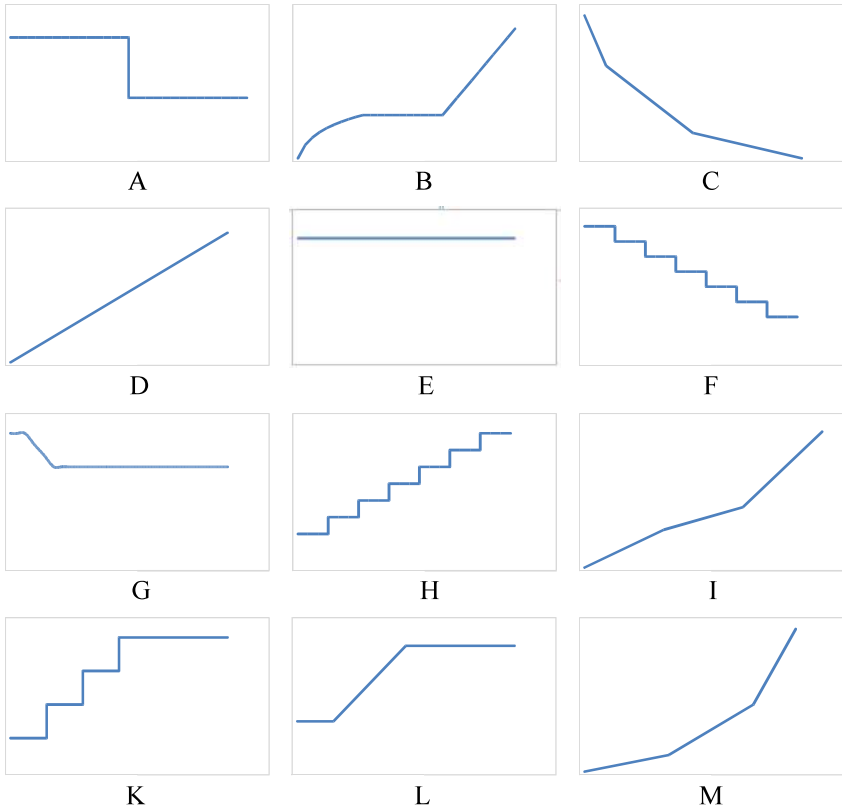

Рис. 1.1. Графіки функції витрат

ТЕМА 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ФУНКЦІЇ ВИТРАТ

Завдання 2.1. Лінійна функція та графік крапок розкиду

Мета: набути навичок визначення існування лінійної залежності між залежною та незалежною величинами.

Користуючись графіками крапок розкиду, які зображені на рис. 2.1, необхідно відповісти, у яких випадках існує кореляція між залежною та незалежною величиною. На осі ординат графіків (див. рис. 2.1) зображена загальна сума витрат, на осі абсцис – обсяг незалежної величини.

Завдання 2.2. Побудова графіка крапок розкиду

Мета: набути навичок побудови графіків крапок розкиду з метою визначення функції витрат.

Користуючись даними табл. 2.1, побудуйте графіки крапок розкиду в розрізі кожної дільниці. За можливістю, наприклад, використовуючи лінію тренду в *Excel* або бібліотеки *scikit-learn*, *statsmodels* у *Python*, побудуйте функції витрат для кожної дільниці.

Завдання 2.3. Спосіб аналізу облікових даних

Мета: оволодіти навичками застосування способу аналізу облікових даних (аналізу рахунків) для побудови функції витрат.

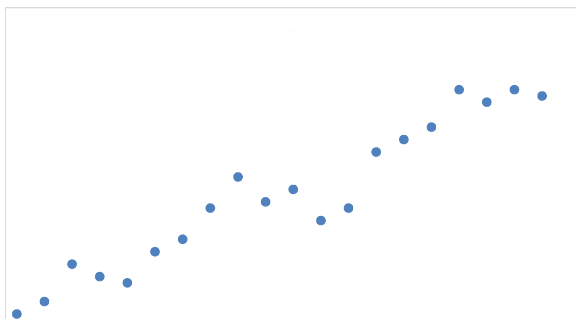
Використовуючи дані табл. 2.2 за допомогою способу аналізу облікових даних, необхідно знайти функцію сукупних витрат цеху.

Відомо, що цех за звітний період виробив 15 000 одиниць продукції.

Завдання 2.4. Спосіб аналізу облікових даних (поглиблений рівень)

Мета: оволодіти навичками використання сучасних засобів автоматизації аналітичних розрахунків та способу аналізу облікових даних для побудови функції витрат.

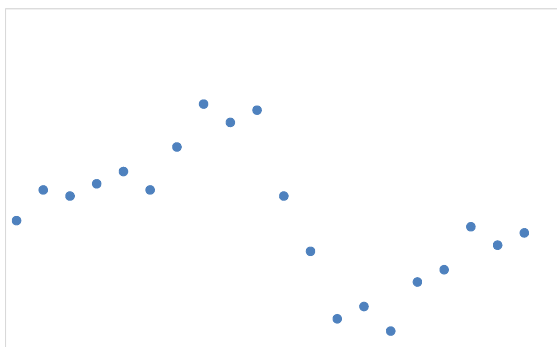
Використовуючи початкові дані, наведені в завданні 2.3, розробіть скрипт на *Python* для знаходження функції сукупних витрат цеху.

A

B

C

Рис. 2.1. Графіки крапок розкиду

Таблиця 2.1. Дані про величину залежної та незалежної змінної у розрізі дільниць

Дільниця 1		Дільниця 2		Дільниця 3	
Витрати, тис. грн	Виробництво продукції, тис. од.	Витрати, тис. грн	Час роботи обладнання, тис. маш. год	Витрати, грн	Трудомісткість виробництва, тис. год
350,52	68	523,14	64	22 156,04	843
438,87	73	634,48	87	23 231,93	883
432,08	85	298,12	31	24 994,78	952
396,31	68	969,32	122	16 487,12	630
421,03	83	982,3	124	21 492,12	818
34,62	7	761,05	98	24 926,22	952
308,54	45	175,79	24	24 515,46	936
439,15	85	557,33	78	20 595,33	786
316,75	60	363,26	49	15 398,57	585
501,68	82	358,28	37	18 510,9	706
161,04	15	1 051,31	143	26 204,85	997
250,33	45	1 100,47	149	14 453,46	552
224,07	26	139,8	7	17 279,45	660
304,84	51	952,5	129	25 527,75	975
333,46	54	697,5	90	19 072,62	725
50	6	450,58	57	15 921,79	604
207,26	23	313,52	43	17 242,29	658
211,74	29	779,59	101	25 009,06	954
505,02	83	577,07	69	17 473,59	668
433,77	70	751,06	103	18 774,95	714

Таблиця 2.2. Витрати цеху у розрізі дільниць за період

Показник	Сукупні витрати, грн	Постійні витрати, грн
Дільниця 1	24 000	17 000
Дільниця 2	36 000	28 500
Дільниця 3	28 000	15 200

Завдання 2.5. Спосіб абсолютного приросту

Мета: набути навичок знаходження функції витрат за допомогою способу абсолютного приросту.

Було проведено дослідження залежності витрат цеху від часу роботи обладнання. Результати спостережень наведені в табл. 2.3.

Необхідно, використовуючи спосіб абсолютного приросту, побудувати функції витрат цеху (слід використати математичний та графічний варіант способу абсолютного приросту).

Таблиця 2.3. Результати спостережень за витратами цеху та їх фактором

Номер спостереження	Y Витрати цеху, тис. грн	X Час роботи обладнання, маш. год	Номер спостереження	Y Витрати цеху, тис. грн	X Час роботи обладнання, маш. год
1	216,69	85	11	187,11	76
2	205,12	76	12	11,49	0
3	71,67	26	13	114,79	45
4	124,91	50	14	172,62	72
5	118,1	45	15	75,91	23
6	156,08	65	16	240,96	95
7	194,35	79	17	231,16	90
8	32,46	9	18	11,82	3
9	19,57	3	19	31,98	3
10	206,59	84	20	187,11	76

Завдання 2.6. Спосіб абсолютного приросту (поглиблений рівень)

Мета: оволодіти навичками використання сучасних засобів автоматизації аналітичних розрахунків та способу абсолютного приросту для побудови функції витрат.

Використовуючи початкові дані, наведені в завданні 3.5, розробіть скрипт на *Python* для знаходження функції витрат цеху за допомогою способу абсолютного приросту.

Завдання 2.7. Спосіб найменших квадратів

Мета: набути навичок знаходження функції витрат за допомогою способу найменших квадратів.

Дані табл. 2.4 показують результати спостережень за діяльністю одного з цехів заводу, яке проводилося протягом 20-ти робочих днів. Необхідно, на основі наведених даних, використовуючи спосіб найменших квадратів, розрахувати функцію витрат.

Таблиця 2.4. Результати спостережень за витратами цеху та обсягом виробництва

Номер спостереження	Y Витрати цеху, тис. грн	X Обсяг виробництва, од.	Номер спостереження	Y Витрати цеху, тис. грн	X Обсяг виробництва, од.
1	78,2	70	11	25,75	12
2	61,32	65	12	41,17	22
3	99,01	94	13	96,37	90
4	26,84	27	14	34,47	36
5	31,31	26	15	37,61	26
6	66,32	73	16	86,24	80
7	63,19	66	17	59,97	63
8	50,85	30	18	15,57	15
9	69,93	68	19	70,27	55
10	59,96	40	20	25,75	12

Завдання 2.8. Спосіб найменших квадратів (поглиблений рівень)

Мета: оволодіти навичками використання сучасних засобів автоматизації аналітичних розрахунків та способу найменших квадратів для побудови функції витрат.

Використовуючи початкові дані, наведені в завданні 3.7, розробіть скрипти на *Python* для знаходження функції витрат цеху за допомогою способу найменших квадратів (без використання спеціалізованих бібліотек і з їх використанням, наприклад, бібліотеки *statsmodels*).

ТЕМА 3

СИСТЕМА ОБЛІКУ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ ПОВНОЇ СОБІВАРТОСТІ

Завдання 3.1. Спосіб пропорційного розподілу витрат

Мета: набути навичок використання способу пропорційного розподілу витрат.

Користуючись даними табл. 3.1, необхідно здійснити розподіл загальновиробничих витрат між відповідними видами продукції за допомогою способу пропорційного розподілу витрат.

Як базу розподілу загальновиробничих витрат, слід використовувати:

- прямі витрати на оплату праці;
- кількість машино-годин роботи обладнання;
- обсяг виробництва у штуках.

Таблиця 3.1. Початкові дані для розподілу загальновиробничих витрат

Показник	Дані за нормальної потужності		Фактичні дані	
	Продукція А	Продукція Б	Продукція А	Продукція Б
Прямі витрати на оплату праці, грн	1 000	2 100	900	2 300
Час роботи обладнання, маш. год	80	60	75	65
Обсяг виробництва, од.	600	400	500	386
Змінні ЗВВ, грн	4 000		3 000	
Постійні ЗВВ, грн	2 000		2 000	

Завдання 3.2. Розподіл загальновиробничих витрат згідно з НП(С)БО 16 «Витрати»

Мета: набути навичок використання порядку розподілу загальновиробничих витрат відповідно до вимог нормативної бази.

Використовуючи початкові дані, наведені в завданні 3.1, зробіть розподіл загальновиробничих витрат до собівартості

продукції відповідно до порядку встановленому в НП(С) БО 16 «Витрати».

Завдання 3.3. Порівняння підходів щодо розподілу загальновиробничих витрат

Мета: набути навичок щодо розуміння впливу способу розподілу витрат на величину собівартості продукції.

Користуючись розрахунками розподілу загальновиробничих витрат (див. завдання 3.1 та 3.2), необхідно заповнити порівняльну табл. 3.2. Зробіть висновок про результати порівняння.

Таблиця 3.2. Зведена порівняльна таблиця розподілу загально-виробничих витрат

База розподілу	До собівартості продукції А, грн	До собівартості продукції Б, грн	Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати, грн
<i>Спосіб пропорційного розподілу витрат</i>			
Прямі витрати на оплату праці, грн			
Час роботи обладнання, маш. год			
Обсяг виробництва, од.			
<i>Розподіл витрат відповідно до вимог НП(С)БО 16 «Витрати»</i>			
Прямі витрати на оплату праці, грн			
Час роботи обладнання, маш. год			
Обсяг виробництва, од.			

Завдання 3.4. Розподіл загальновиробничих витрат (поглиблений рівень)

Мета: оволодіти навичками використання сучасних засобів автоматизації аналітичних розрахунків для розподілу витрат.

Використовуючи початкові дані, наведені в завданні 3.1 та 3.2, розробіть скрипти на Python для розподілу загально-виробничих витрат на собівартість продукції.

ТЕМА 4

СИСТЕМА ОБЛІКУ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ НЕПОВНОЇ СОБІВАРТОСТІ

Завдання 4.1. Класичний директ-костинг

Мета: набути навичок калькулювання собівартості продукції за класичним директ-костингом.

Використовуючи інформацію табл. 4.1, 4.2 та припускаючи, що підприємство оцінює запаси під час їх вибуття за методом ЛІФО, необхідно визначити фінансові результати за умови використання класичного директ-костингу. Відповідь необхідно надати у вигляді табл. 4.3.

Таблиця 4.1. Виробничі витрати

Показник	Виріб А	Виріб Б
Змінні витрати на матеріали на 1 виріб, грн	0,50	1,50
Змінні витрати на оплату праці на 1 виріб, грн	0,26	2,40
Змінні загальновиробничі витрати на 1 виріб, грн	2,30	1,60
Постійні загальновиробничі витрати, грн	4 000,00	

Таблиця 4.2. Інформація за три періоди

Показник	Період 1		Період 2		Період 3	
	Виріб А	Виріб Б	Виріб А	Виріб Б	Виріб А	Виріб Б
Обсяг виробництва, од.	100,00	200,00	50,00	300,00	100,00	50,00
Обсяг реалізації, од.	50,00	200,00	100,00	100,00	100,00	200,00
Дохід від реалізації, грн	5 000,00	4000,00	10000,00	2000,00	10000,00	4000,00
Інші витрати на збут, грн	2200,00		2800,00		3000,00	
Адміністративні витрати, грн	3000,00		3000,00		3000,00	

Завдання 4.2. Система змінних витрат

Мета: набути навичок калькулювання собівартості продукції за системою змінних витрат.

Використовуючи інформацію табл. 4.1, 4.2 та припускаючи, що підприємство оцінює запаси під час їх вибуття за методом ЛІФО, необхідно визначити фінансові результати за умови використання системи змінних витрат. Відповідь необхідно надати у вигляді табл. 4.3.

Таблиця 4.3. Визначення фінансового результату

Показник	Період 1		Період 2		Період 3	
	Виріб А	Виріб Б	Виріб А	Виріб Б	Виріб А	Виріб Б
Залишки готової продукції на початок періоду, од.						
Собівартість запасів готової продукції на початок періоду, грн						
Сукупний дохід від реалізації продукції, грн						
Сукупна собівартість реалізованої продукції, грн						
Загальновиробничі витрати, які не включаються до виробничої собівартості продукції, грн						
Інші витрати на збут, грн						
Адміністративні витрати, грн						
Залишки готової продукції на кінець періоду, од.						
Собівартість готової продукції на складі на кінець періоду, грн						
Фінансовий результат, грн						

Завдання 4.3. Розвинутий директ-костинг

Мета: набути навичок калькулювання собівартості продукції за розвинутим директ-костингом.

Використовуючи інформацію табл. 4.1, 4.2 та припускаючи, що підприємство оцінює запаси під час їх вибуття за методом ЛІФО, необхідно визначити фінансові результати за умови використання розвинутого директ-костингу (підприємство 1/4 постійних витрат включає до собівартості продукції). Відповідь необхідно надати у вигляді табл. 4.3.

Завдання 4.4. Багатоступеневий облік сум покриття

Мета: набути навичок визначення фінансового результату згідно з багатоступеневим обліком сум покриття.

Користуючись даними, наведеними в табл. 4.4, необхідно зробити розрахунок фінансового результату діяльності підприємства за допомогою методу багатоступеневого обліку сум покриття та представити розрахунок у вигляді таблиці, зразок якої наведено в табл. 4.5.

Таблиця 4.4. Початкові дані

Показник	Вид продукції							
	А	Б	В	Г	Д	Е	Ж	З
Виручка від реалізації, тис. грн	3 500	5 978	655	590	920	54	100	78
Змінні витрати, тис. грн	2 500	4 900	556	435	877	48	90	64
Постійні витрати на утримання спеціального обладнання для виробництва даного виду продукції, тис. грн	200	690	–	96	39	3,5	8	7
Постійні витрати на освоєння випуску продукції, тис. грн	100	–	80	–	–	–	–	–
Постійні витрати дільниць, тис. грн	709		50		4,4		7,2	

Продовж. табл. 4.4

Показник	Вид продукції							
	А	Б	В	Г	Д	Е	Ж	З
Постійні витрати цехів, у % від загальної суми постійних витрат	12,7				0,1			
Постійні витрати щодо управління підприємством, тис. грн	66							
Усього постійних витрат, грн	2 363 900							

Таблиця 4.5. Звіт за багатоступеневим обліком сум покриття

Показник	Вид продукції							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Дохід від реалізації								
Змінні витрати								
Сума покриття I								
Постійні витрати за видами продукції								
Сума покриття II								
Сума								
Постійні витрати діляниць								
Сума покриття III								
Сума								
Постійні витрати цехів								
Сума покриття IV								
Сума								
Постійні витрати підприємства								
Фінансовий результат (+ прибуток, – збиток)								

ТЕМА 5

СИСТЕМА ОБЛІКУ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ ЗА НОРМАТИВНИМИ ВИТРАТАМИ

Завдання 5.1. Калькулювання собівартості продукції за нормативним методом

Мета: набути навичок використання елементів нормативного методу обліку витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг).

Необхідно знайти фактичну собівартість продукції А на кінець звітної періоду.

Незавершене виробництво продукції А на початок звітної періоду складало 400 од. за нормативною собівартістю 88 грн на одиницю продукції.

Обсяг виробництва продукції А склав 300 од. Нормативна собівартість одиниці продукції склала 102 грн. По закінченню звітної періоду була отримана наступна інформація про виробництво:

- перевитрата матеріалів на ділянці 1 склала 110 грн;
- збільшення трудомісткості робіт з виготовлення продукції А на ділянці 1 склала 120 грн;
- зменшення трудомісткості робіт з виготовлення продукції А на ділянці 2 склала 90 грн.

Завдання 5.2. Система стандарт-кост

Мета: навчитися використовувати систему стандарт-кост.

Використовуючи дані табл. 5.1, знайти відхилення за вартістю реалізації.

Як базу розподілу змінних загальновиробничих витрат підприємство використовує кількість годин, необхідних для виробництва продукції, а для постійних загальновиробничих витрат – обсяг виробництва.

Таблиця 5.1. Фактичні та заплановані показники підприємства

Показник	Фактичні дані або отримані відхилення	Стандартні дані
Обсяг виробництва, од.	780	790
Кількість матеріалу Б на 1 продукції, кг	4,3	4,1
Ціна 1 кг матеріалу Б, грн	2,3	2,78
Трудомісткість виготовлення 1 продукції, год	3,1	3
Ставка оплати праці, грн за 1 год	4,7	?
Ставка розподілу змінних ЗВВ, грн за 1 год	30,98	?
Сума постійних ЗВВ, грн	804	729
Ціна за 1 продукції, грн	130	119
Відхилення за ставкою розподілу змінних ЗВВ, грн	290,16	–
Відхилення за об'ємом реалізації, грн	–1,49215	–

ТЕМА 6

УПРАВЛІННЯ ЗА ВІДХИЛЕННЯМИ ТА КОНТРОЛЬ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ

Завдання 6.1. Гнучкий бюджет

Мета: набути навичок складання гнучкого бюджету.

Підприємство виробило та реалізувало у звітному періоді 150 000 од. продукції вартості 55 грн за одиницю. Бюджетний обсяг виробництва та реалізації дорівнює 135 000 од. продукції. Інша інформація про бюджетні суми наведена в табл. 6.1.

Таблиця 6.1. Бюджетна інформація

Показник	Сума, грн
Вартість реалізації одиниці продукції	50,00
Прямі матеріальні витрати на одиницю продукції (4 кг по 0,8 грн за 1 кг)	3,20
Прямі витрати з оплати праці на одиницю продукції (2 год по 5 грн за 1 год)	10,00
Змінні загальновиробничі витрати на одиницю продукції	0,55
Змінні витрати на збут на одиницю продукції	2,75
Змінні адміністративні витрати на одиницю продукції	2,34
Постійні загальновиробничі витрати	132 000,00
Постійні витрати на збут	198 000,00
Постійні адміністративні витрати	385 000,00

Інформація про фактичні результати діяльності підприємства у звітному періоді наведена в табл. 6.2.

Необхідно розрахувати показники, які наведені в табл. 6.3, та зробити висновки про причини отриманих відхилень фактичних даних від бюджетних.

Таблиця 6.2. Фактичні дані

Показник	Сума, грн
Прямі матеріальні витрати	441 000
Прямі витрати з оплати праці	1 590 000
Змінні загальновиробничі витрати	85 500
Змінні витрати на збут	351 000
Змінні адміністративні витрати	333 000
Постійні загальновиробничі витрати	120 000
Постійні витрати на збут	364 500
Постійні адміністративні витрати	529 500

Таблиця 6.3. Гнучкий кошторис

Показник	За фактом	Відхилення від гнучкого бюджету	Гнучкий бюджет	Відхилення за обсягом реалізації	Статичний бюджет
Обсяг, од.					
Дохід від реалізації, грн					
Прямі матеріальні витрати, грн					
Прямі витрати на оплату праці, грн					
Змінні загальновиробничі витрати, грн					
Змінні витрати на збут, грн					
Змінні адміністративні витрати, грн					
Усього змінних витрат, грн					
Маржинальний дохід, грн					
Постійні загальновиробничі витрати, грн					
Постійні витрати на збут, грн					
Постійні адміністративні витрати, грн					
Усього постійних витрат, грн					
Фінансовий результат, грн					

ТЕМА 7
АНАЛІЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ
«ВИТРАТИ–ОБСЯГ–ПРИБУТОК»

Завдання 7.1. Методи знаходження точки беззбитковості

Мета: набути навичок знаходження точки беззбитковості.

Підприємство планує в наступному місяці почати виробництво продукції А. Калькуляція її виробництва наведена в табл. 7.1. Очікується, що обсяг виробництва буде дорівнювати обсягу реалізації, а ціна реалізації одиниці продукції А буде складати 28 грн.

Таблиця 7.1. Початкові дані для знаходження точки беззбитковості

Стаття витрат	Сума, грн
Витрати на оплату праці робітників токарного цеху на одиницю продукції	2,50
Витрати на оплату праці робітників збирального цеху на одиницю продукції	1,85
Витрати матеріалів на одиницю продукції	3,44
Змінні загальновиробничі витрати на одиницю продукції	1,10
Постійні загальновиробничі витрати	2 000,00
Оклад керівника токарного цеху	1 100,00
Оклад керівника збирального цеху	1 250,00

Необхідно з'ясувати, скільки потрібно виготовити та реалізувати одиниць продукції А підприємству для того, щоб покрити витрати на її виробництво.

Відповідь слід знайти за допомогою методів:

- рівняння;
- маржинального доходу;
- графічного методу.

Завдання 7.2. Точка беззбитковості для кількох видів продукції

Мета: набути навичок знаходження точки беззбитковості для кількох видів продукції.

Підприємство очікує в наступному місяці реалізувати 8 000 одиниць продукції А, 24 000 – Б та 48 000 – В. До того ж ціна реалізації одиниці продукції складе: А – 15 грн, Б – 30 грн, В – 60 грн.

Інформація про виробничі витрати наведена в табл. 7.2, 7.3. Необхідно знайти точку беззбитковості.

Таблиця 7.2. Змінні виробничі витрати на одиницю продукції, грн

Витрати	Продукція		
	А	Б	В
Витрати на матеріал Г	2,50	3,42	4,70
Витрати на матеріал Д	7,12	4,90	6,34
Витрати на напівфабрикат Е	5,68	6,18	4,49
Витрати енергії	2,60	1,45	3,30
Зворотні відходи	3,15	1,23	4,20
Основна заробітна плата з відрахуваннями	10,45	15,70	18,79

Таблиця 7.3. Постійні виробничі витрати, грн

Витрати	Продукція		
	А	Б	В
Витрати на утримання та експлуатацію обладнання	4 560,00	6 800,00	9 780,00
Загальновиробничі витрати	4 950,00	15 620,00	26 000,00
Витрати на виправлення браку	228,00	1 632,00	1 467,00
Супутня продукція	2 300,00	9 000,00	5 000,00
Інші виробничі витрати	742,50	2 343,00	3 900,00

Завдання 7.3. Точка беззбитковості та вплив податків

Мета: набути навичок знаходження точки беззбитковості в умовах впливу податків.

Підприємство має вільні виробничі потужності. У зв'язку з цим планує почати виробництво стільців та реалізувати їх за ціною 650 грн за один виріб. Собівартість виробництва стільців наведена в табл. 7.4.

Необхідно визначити, який обсяг виробництва стільців потрібен для забезпечення підприємства прибутком після оподаткування в розмірі 11 000 грн. Податок на прибуток складає 30 %.

Таблиця 7.4. Початкові дані

Витрати	Сума, грн
Прямі матеріальні витрати на одиницю продукції	58
Прямі витрати на оплату праці на одиницю продукції	24
Змінні загальновиробничі витрати на одиницю продукції	18
Постійні загальновиробничі витрати на весь обсяг виробництва	18 000

Завдання 7.4. Точка беззбитковості у випадку всіх даних у грошовому вимірнику

Мета: набути навичок знаходження точки беззбитковості в умовах, коли вся початкова інформація надана у грошовому вимірнику.

Керівництво розглядає питання щодо виробництва продукції А. Представники планово-економічного відділу надали прогноз витрат та доходів, пов'язаних з його виробництвом (див. табл. 7.5).

Таблиця 7.5. Початкові дані

Показник	Витрати, грн
Дохід від реалізації продукції, грн	150 000,00
Змінні витрати, грн	65 400,00
Маржинальний дохід, грн	85 000,00
Постійні витрати, грн	40 000,00
Прибуток, грн	45 000,00

Необхідно знайти обсяг продажу у грошовому вимірнику в точці беззбитковості.

Завдання 7.5. Точка беззбитковості у випадку всіх даних у грошовому вимірнику та вплив податків

Мета: набути навичок знаходження точки беззбитковості в умовах, коли вся початкова інформація надана у грошовому вимірнику та з урахуванням впливу податків.

Використовуючи планові показники, наведені в табл. 7.6, необхідно знайти обсяг продажу у грошовому вимірнику за якого прибуток до оподаткування складає 35 % обсягу продажу.

Таблиця 7.6. Початкові дані

Показник	Витрати, грн
Дохід від реалізації продукції, грн	97 000
Змінні витрати, грн:	
на матеріали	15 000
на оплату праці	33 000
загальновиробничі витрати	12 000
Постійні витрати, грн:	
на оплату праці	20 000
загальновиробничі витрати	5 000

ТЕМА 8

АНАЛІЗ РЕЛЕВАНТНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Завдання 8.1. Прийняття управлінських рішень, користуючись інформацією про витрати

Мета: набути навичок підготовки інформації для прийняття управлінських рішень, користуючись інформацією про витрати.

Необхідно розв'язати наступні ситуації:

Ситуація 8.1.1

ПрАТ «Верф дельфін» підписало угоду з морським пароплаванням про виконання протягом серії однотипних ремонтних робіт теплоходів типу річка-море. Усього очікується виконання дев'яти таких робіт. ПрАТ «Верф дельфін» має можливість особисто здійснювати під час проведення ремонту кожного судна весь обсяг необхідних робіт чи передоручити частину робіт іншій організації. Так, від ПАТ «Вітер» було отримано пропозицію про можливість здійснення товариством частини робіт по кожному із суден за винагороду в розмірі 600 тис. грн. Калькуляція цієї частини робіт щодо ремонту судна на ПрАТ «Верф дельфін» наведена в табл. 8.1.

Таблиця 8.1. Склад витрат етапу робіт з ремонту судна

Стаття	Сума, грн
Прямі витрати на оплату праці	100 699,59
Прямі витрати на матеріали	233 957,00
Змінні загальновиробничі витрати	203 245,68
Постійні загальновиробничі витрати	120 000,00
Інші прямі витрати	18 716,56

Необхідно надати пораду керівництву ПрАТ «Верф дельфін» відносно прийняття чи відмови від пропозиції ПАТ «Вітер». Пораду підкріпити необхідними розрахунками та визначити ціну помилки в разі прийняття неправильного управлінського рішення.

Ситуація 8.1.2

Керівництво заводу розглядає пропозицію прийняття додаткового замовлення на виробництво 500 од. деталі № 18430. Але обладнання, яке необхідно для виконання цього замовлення, повністю використовується під час виготовлення деталі № 15700. Тобто в разі прийняття додаткового замовлення, виникає необхідність скорочення виробництва деталі № 15700. Додаткова інформація про вироби наведена в табл. 8.2.

Таблиця 8.2. Інформація про вироби

Показник	Деталь	
	№ 15700	№ 18430
Ціна реалізації, грн	10,0	8,0
Час виготовлення одиниці продукції, год	0,2	0,1
Змінні витрати на одиницю продукції, грн	5,0	4,0

Ситуація 8.1.3

Підприємство виробляє та реалізує три види виробів, інформація про які наведена в табл. 8.3. Керівництво підприємства розглядає питання щодо припинення виробництва виробу В та переведення потужностей, які звільнилися, на виготовлення виробу Б. Потрібно дати пораду керівництву підприємства відносно змін у виробництві.

Таблиця 8.3. Прогнозні показники діяльності підприємства

Показник	Вид виробу		
	А	Б	В
Обсяг реалізації, од.	300 000	200 000	100 000
Дохід від реалізації, грн	2 400 000	2 000 000	200 000
Витрати на матеріали, грн	750 000	280 000	80 000
Змінні витрати на оплату праці, грн	240 000	70 000	20 000
Постійні витрати на оплату праці, грн	120 000	100 000	35 000
Загальновиробничі витрати, грн	150 000	140 000	90 000

Під час виконання цієї ситуації необхідно взяти до уваги наступне:

- обсяг виробництва дорівнює обсягу реалізації;
- припинення виготовлення виробу В призведе до усунення постійних платежів на робочу силу, яка пов'язана з даним виробом, та 1/4 всіх постійних загальновиробничих витрат;
- постійні загальновиробничі витрати в розмірі 120 000 грн розподіляються між виробами на основі кількості виготовлених виробів. Усі інші загальновиробничі витрати є змінними;
- збільшення виготовлення виробу Б на 62 500 од. призведе до того, що пов'язані з ним постійні витрати на оплату праці збільшаться в 1,5 рази, а змінні витрати підвищаться на 20 %.

Ситуація 8.1.4

Навчальний відділ займається проведенням курсів підвищення кваліфікації для співробітників інших організацій. З метою проведення чергових курсів були здійснені наступні витрати:

- виготовлення навчальних матеріалів вартістю 1,5 грн на кожного з 30 учасників;
- друк та розсилання 100 запрошень – 600 грн;
- сплачені послуги консультантів – 2 500 грн;
- оренда приміщення – 200 грн за добу.

Також відома наступна інформація. Відрядна заробітна платня лектора складає 250 грн в день. Учасники курсів сплачують 600 грн. За тиждень до початку курсів зареєструвалося п'ять бажаючих. Курси тривають три доби. У разі відмови від оренди повертається тільки 50 % суми, сплаченої за оренду приміщення.

Необхідно прийняти рішення відносно проведення курсів.

Ситуація 8.1.5

Підприємству запропонували підписати угоду щодо виробництва 500 од. продукції А протягом 6 місяців. Замовник

згоден придбати продукцію А за ціною 70 грн за одиницю продукції.

Для виробництва одиниці продукції А потрібні виробничі запаси, які наведені в табл. 8.4.

На складі підприємства знаходиться в наявності:

- 1 300 кг матеріалу Б за вартістю – 0,5 грн за 1 кг;
- 200 кг напівфабрикату Г за вартістю – 0,8 грн за 1 кг;
- 800 од. деталі Д за вартістю – 1,2 грн за 1 од.

Таблиця 8.4. Потреба у виробничих запасах на одиницю продукції А

Виробничі запаси	Кількість
Матеріал Б, кг	2,5
Матеріал В, кг	0,8
Напівфабрикат Г, кг	1,0
Деталь Д, од.	1

Матеріал Б і напівфабрикат Г зараз використовується підприємством. Відомо, що ціна матеріалу Б під час закупівлі у майбутньому буде складати 1 грн за 1 кг. Зараз відсутні замовлення від підрозділів підприємства на використання деталі Д.

Підприємство також має 650 кг матеріалу В. Первісна вартість матеріалу В складала 1,35 грн за 1 кг. Проте протягом останніх років на підприємстві була відсутня потреба на використання даного матеріалу. Його запланували списати на брухт за вартістю 0,6 грн за 1 кг. Єдина можливість використати цей матеріал полягає у заміні ним матеріалу З, який використовується на підприємстві. Це потребує додаткових витрат з обробки матеріалу В у розмірі 0,5 грн за 1 кг. Вартість матеріалу З дорівнює 2,5 грн за 1 кг.

Виготовлення одиниці продукції А потребує 4 годин праці робітника 6-го розряду. Працівник з потрібною кваліфікацією на підприємстві працює. Одна година його праці коштує 20,12 грн, але для того, щоб перевести його на виготовлення

продукції А, потрібно знайти йому заміну – робітника 5-го розряду з оплатою праці 18,0 грн за 1 год.

Виготовлення одиниці продукції А потребує також 3 години праці робітника 3-го розряду, якого на підприємстві немає. Оплата праці робітника 3-го розряду складає 12 грн за 1 год.

Виробництво кожної одиниці продукції А також потребує 5 маш. год роботи обладнання. Підприємство має вільні виробничі потужності, які може використовувати у виробництві продукції А.

Підприємство розподіляє загальновиробничі витрати за ставкою 10 грн за 1 маш. год, з яких 6 грн – змінні витрати, а 4 грн – постійні загальновиробничі витрати. У разі підписання угоди постійні загальновиробничі витрати зростуть на 2 500 грн.

Необхідно вирішити, чи повинно підприємство підписати угоду на виготовлення 500 од. продукції А. Обґрунтуйте своє рішення за допомогою необхідних розрахунків для інформування керівництва підприємства.

ТЕМА 9

ОБЛІК ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Завдання 9.1. Звітність центрів відповідальності

Мета: набути навичок складання звітності в умовах обліку витрат за центрами відповідальності.

Цех 15 займається виготовленням напівфабрикатів власного виробництва (напівфабрикати Н.01 та Н.02), які використовуються в цеху 20 (збирального цеху) для виробництва готової продукції. Потреба у прямих витратах на одиницю виробу в цеху 15 наведена в табл. 9.1.

Таблиця 9.1. Потреба у прямих витратах на одиницю виробу

Показник	Напівфабрикат	
	Н.01	Н.02
Прямі витрати на матеріал А, кг	0,70	1,20
Прямі витрати на матеріал Б, кг	2,80	0,50
Трудомісткість виготовлення, люд. год	0,15	0,25
Змінні загальновиробничі витрати, грн	5,45	3,20

Відомо, що вартість матеріалу А складає 1,15 грн за 1 кг, матеріалу Б – 3,05 грн за 1 кг. Ставка оплати праці основних виробничих робітників у цеху 15 коштує 22,00 грн за 1 люд. год.

На наступний період для цеху 15 заплановано виробництво 2000 од. напівфабрикату Н.01 та 1000 од. Н.02. Кошторис постійних загальновиробничих витрат для цеху 15 наведено в табл. 9.2.

Керівник збирального цеху запропонував цеху 15 збільшити виробництво напівфабрикату Н.01 на 800 од., а напівфабрикату Н.02 на 500 од. У разі погодження на дану пропозицію керівника цеху 15 очікується зростання витрат на обслуговування обладнання на 1 500 грн, а витрат на загальноцехові потреби на 3 000 грн.

Таблиця 9.2. Кошторис постійних загальновиробничих витрат для цеху 15

Витрати	Сума, грн
Витрати на обслуговування обладнання	3 200
Витрати на оплату праці загальноцехового призначення	24 000
Амортизація	1 200
Витрати енергії на загальноцехові потреби	5 500

Необхідно скласти звітність центру відповідальності (див. табл. 9.3 та 9.4) для цеху 15 на кінець періоду за умови погодження на пропозицію керівника збирального цеху.

Таблиця 9.3. Відомість контрольованих витрат

Стаття витрат	Напівфабрикат		Сума, грн
	Н.01	Н.02	
Прямі витрати:			
Прямі витрати на матеріали, грн			
Прямі витрати на оплату праці, грн			
Інші прямі витрати, грн			
Загальновиробничі витрати:			
Змінні, грн			
Постійні, грн			
Разом контрольованих витрат, грн			

Таблиця 9.4. Відомість неконтрольованих витрат

Економічні елементи	Сума, грн
Матеріальні затрати	
Витрати на оплату праці	
Амортизація	
Інші операційні витрати	
Разом неконтрольованих витрат, грн	

Завдання 9.2. Показники керованості за центрами відповідальності

Мета: набути навичок складання звітності в умовах обліку витрат за центрами відповідальності.

Товариство є промисловим підприємством. В управлінському обліку товариства застосовує облік витрат за центрами відповідальності. Структура допоміжного виробництва товариства наведена на рис. 9.1. За попередній період структура витрат центрів відповідальності наведена в табл. 9.5.

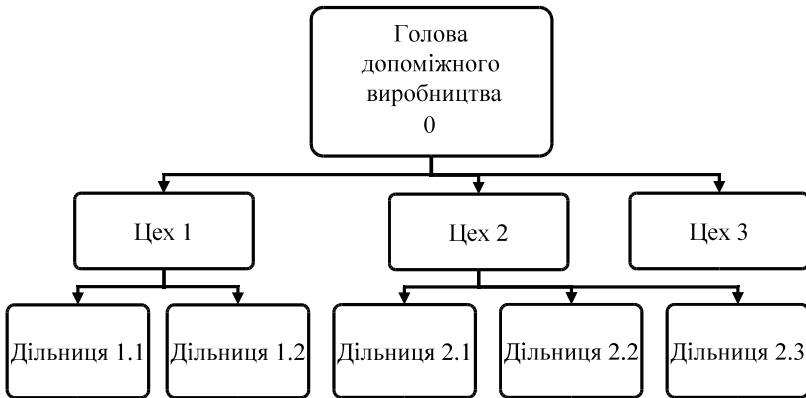

Рис. 9.1. Структура центрів відповідальності в допоміжному виробництві товариства

Таблиця 9.5. Структура витрат за попередній період

Елемент витрат	Акумулюючі центри відповідальності			
	Допоміжне виробництво	Цех 1	Цех 2	Цех 3
Матеріальні затрати	5 700	60 000	230 000	112 000
Витрати на оплату праці	48 000	37 000	96 000	64 000

Продовж. табл. 9.5

Елемент витрат	Акумуляуючі центри відповідальності				
	Допоміжне виробництво	Цех 1	Цех 2	Цех 3	
Амортизація	450	1 200	1 900	870	
Інші операційні витрати	30 000	8 000	10 000	4 700	
	Первинні центри відповідальності				
	Дільниця 1.1	Дільниця 1.2	Дільниця 2.1	Дільниця 2.2	Дільниця 2.3
Матеріальні затрати	68 000	120 000	300 000	80 000	62 000
Витрати на оплату праці	79 000	83 000	140 000	34 000	25 000
Інші операційні витрати	450	800	2 300	900	1 100

Експертна оцінка ступенів керованості менеджером центру відповідальності елементів витрат наведена в табл. 9.6.

Необхідно для кожного центру відповідальності розрахувати величину коефіцієнта керованості витратами, а для акумулюючих центрів відповідальності додатково визначити величину зведеного коефіцієнта керованості витратами.

Таблиця 9.6. Експертна оцінка ступенів керованості

Елемент витрат	Акумуляуючі центри відповідальності			
	Допоміжне виробництво	Цех 1	Цех 2	Цех 3
Матеріальні затрати	0,60	0,85	0,74	0,92

Продовж. табл. 9.6

Елемент витрат	Акумуляуючі центри відповідальності				
	Допоміж-не вироб-ництво	Цех 1	Цех 2	Цех 3	
Витрати на оплату праці	0,20	0,70	0,65	0,80	
Амортизація	0,00	0,00	0,40	0,30	
Інші операційні витрати	0,70	0,40	0,65	0,20	
	Первинні центри відповідальності				
	Дільниця 1.1	Дільниця 1.2	Дільниця 2.1	Дільниця 2.2	Дільниця 2.3
Матеріальні затрати	0,75	0,60	0,65	0,50	0,70
Витрати на оплату праці	0,83	0,70	0,70	0,60	0,80
Інші операційні витрати	0,30	0,10	0,20	0,10	0,40

ТЕМА 10
СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ РОЗВИТКУ
УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Завдання 10. Облік за видами діяльності (система ABC)

Мета: набути навичок розподілу витрат, використовуючи систему ABC.

Підприємство виготовляє два види продукції, використовуючи єдиний технологічний процес. Інформація про виробничі витрати за період наведена в табл. 10.1.

Таблиця 10.1. Виробничі витрати за період, грн

Витрати	Виріб	
	А	Б
Прямі витрати на матеріали	7 450	64 700
Прямі витрати на оплату праці	3 000	12 500
Змінні загальновиробничі витрати	65 000	
Постійні загальновиробничі витрати	20 000	
Інші прямі витрати	2 000	3 000

Унаслідок проведеного дослідження була отримана більш детальна інформація про склад постійних загальновиробничих витрат за період (див. табл. 10.2) та інша додаткова інформація (див. табл. 10.3).

Таблиця 10.2. Постійні загальновиробничі витрати за період

Стаття витрат	Сума, грн
Витрати на налаштування обладнання	6 500
Логістичні витрати	4 500
Витрати з управління виробництвом	9 000

Таблиця 10.3. Додаткова інформація про виробництво

Показник	Виріб	
	А	Б
Обсяг виробництва, од.	2 500	5 000
Кількість операцій з налаштування обладнання	40	20
Оплата праці начальника цеху, грн	1 200	2 000
Кількість накладних-вимог на відпуск матеріалів	50	70
Кількість заяв щодо ремонту обладнання	5	6

Традиційно підприємство розподіляє загальновиробничі витрати, використовуючи як базу розподілу прямі витрати на оплату праці.

Необхідно визначити собівартість виробництва продукції А і Б, використовуючи облік за видами діяльності (систему АВС).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Атамас П. Й. Управлінський облік : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 440 с.
2. Войнаренко М. П. Управлінський облік : підруч. для вищ. навч. закладів. Хмельницький : ХНУ, 2013. 363 с.
3. Голов С. Ф. Управленческий учет. Харків : Фактор, 2009. 779 с.
4. Карпенко О. В. Управлінський облік : навч. посіб. Київ : «ЦУЛ», 2012. 296 с.
5. Нападовська Л. В. Управлінський облік : підруч. для вузів. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 648 с.
6. Охотник С. И. Управленческий учёт: обучающий курс. Днепропетровск : Акцент ПП, 2012. 436 с.
7. Партин Г. О., Загородній А. Г., Свідрик Т. І. Управлінський облік : підруч. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2013. 278 с.
8. Нападовська П. В., Король С. Я., Мазіна О. І. Управлінський облік: практикум : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. 300 с.
9. Фаріон І. Д. Управлінський облік : навч. посіб. з практ. задачами та тест. завданнями. Тернопіль : ТНЕУ, 2011. 387 с.
10. Огійчук М. Ф., Плаксієнко В. Я., Беленкова М. І. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами : підруч. / за ред. проф. М. Ф. Огійчука. 6-те вид. перероб. і допов. Київ : Алерта. 2011. 1042 с.

Допоміжна література

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затв. наказом МФУ від 31.12.99. № 318. *Все про бухгалтерський облік*. 2011. № 10. С. 54–57.

3. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості: затв. наказом Міністерства промислової політики України від 09.07 2007 р. № 373.

4. Вахрушина М. А. Бухгалтерский управленческий учет : учеб. для вузов. Москва : ИКФ Омега-Л, Высшая школа, 2002. 528 с.

5. Друри К. Управленческий и производственный учет : пер. с английского. Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. 1071 с.

6. Каверина О. Д. Управленческий учет: системы, методы, процедуры. Москва : Финансы и статистика, 2003. 352 с.

7. Карпова Т. П. Управленческий учет. Москва : ЮНИТИ, 2000. 350 с.

8. Кондратова И. Г. Основы управленческого учета : учеб. пособ. Москва : Финансы и статистика, 2000. 160 с.

9. Николаева О. Е., Шишкова Т. В. Управленческий учет : учеб. пособ. Москва : УРСС, 1997. 368 с.

10. Управленческий учет : учеб. пособ. / под ред. А. Д. Шеремета. Москва : ИД ФБК-ПРЕСС, 2001. 512 с.

11. Хонгрэн Ч., Фостер Дж. Бухгалтерский учет: управленческий аспект. 6-е издание. Москва : Финансы и статистика, 1995. 416 с.

12. Шим Джей К., Сигел Джоэл Г. Методы управления стоимостью и анализа затрат. Москва : ИИД «Филинь», 1996. 344 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.

3. Спеціалізований інформаційно-аналітичний ресурс для бухгалтерів, аудиторів. URL: <http://www.buhgalter911.com>.

4. Електронна версія газети «Все про бухгалтерський облік». URL: <http://www.vobu.com.ua>.

5. Офіційний сайт асоціації бухгалтерів і аудиторів. URL: <http://www.uasaa.org>.

6. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	3
ТЕМА 1. КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ.....	4
<i>Завдання 1.1. Групування витрат за елементами операційної діяльності та статтями калькулювання.....</i>	4
<i>Завдання 1.2. Групування витрат у залежності від рівня діяльності.....</i>	6
<i>Завдання 1.3. Контрольовані та неконтрольовані витрати.....</i>	7
<i>Завдання 1.4. Вплив рівня діяльності на поведінку витрат.....</i>	8
ТЕМА 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ФУНКЦІЇ ВИТРАТ.....	10
<i>Завдання 2.1. Лінійна функція та графік крапок розкиду.....</i>	10
<i>Завдання 2.2. Побудова графіка крапок розкиду.....</i>	10
<i>Завдання 2.3. Спосіб аналізу облікових даних.....</i>	10
<i>Завдання 2.4. Спосіб аналізу облікових даних (поглиблений рівень).....</i>	10
<i>Завдання 2.5. Спосіб абсолютного приросту.....</i>	12
<i>Завдання 2.6. Спосіб абсолютного приросту (поглиблений рівень).....</i>	13
<i>Завдання 2.7. Спосіб найменших квадратів.....</i>	13
<i>Завдання 2.8. Спосіб найменших квадратів (поглиблений рівень).....</i>	14
ТЕМА 3. СИСТЕМА ОБЛІКУ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ ПОВНОЇ СОБІВАРТОСТІ.....	15
<i>Завдання 3.1. Спосіб пропорційного розподілу витрат....</i>	15
<i>Завдання 3.2. Розподіл загальновиробничих витрат згідно з НП(С)БО 16 «Витрати».....</i>	15
<i>Завдання 3.3. Порівняння підходів щодо розподілу загальновиробничих витрат.....</i>	16
<i>Завдання 3.4. Розподіл загальновиробничих витрат (поглиблений рівень).....</i>	16
ТЕМА 4. СИСТЕМА ОБЛІКУ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ НЕПОВНОЇ СОБІВАРТОСТІ.....	17

<i>Завдання 4.1. Класичний директ-костинг</i>	17
<i>Завдання 4.2. Система змінних витрат</i>	18
<i>Завдання 4.3. Розвинутий директ-костинг</i>	19
<i>Завдання 4.4. Багатоступеневий облік сум покриття</i>	19
ТЕМА 5. СИСТЕМА ОБЛІКУ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ ЗА НОРМАТИВНИМИ ВИТРАТАМИ.....	21
<i>Завдання 5.1. Калькулювання собівартості продукції за нормативним методом</i>	21
<i>Завдання 5.2. Система стандарт-кост</i>	21
ТЕМА 6. УПРАВЛІННЯ ЗА ВІДХИЛЕННЯМИ ТА КОНТ- РОЛЬ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ.....	23
<i>Завдання 6.1. Гнучкий бюджет</i>	23
ТЕМА 7. АНАЛІЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ «ВИТРАТИ–ОБСЯГ– ПРИБУТОК».....	25
<i>Завдання 7.1. Методи знаходження точки беззбитко- вості</i>	25
<i>Завдання 7.2. Точка беззбитковості для кількох видів продукції</i>	26
<i>Завдання 7.3. Точка беззбитковості та вплив податків</i>	26
<i>Завдання 7.4. Точка беззбитковості у випадку всіх даних у грошовому вимірнику</i>	27
<i>Завдання 7.5. Точка беззбитковості у випадку всіх даних у грошовому вимірнику та вплив податків</i>	28
ТЕМА 8. АНАЛІЗ РЕЛЕВАНТНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....	29
<i>Завдання 8.1. Прийняття управлінських рішень, кори- стуючись інформацією про витрати</i>	29
ТЕМА 9. ОБЛІК ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ... 34	34
<i>Завдання 9.1. Звітність центрів відповідальності</i>	34
<i>Завдання 9.2. Показники керованості за центрами від- повідальності</i>	36
ТЕМА 10. СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ РОЗВИТКУ УПРАВЛІН- СЬКОГО ОБЛІКУ.....	39
<i>Завдання 10. Облік за видами діяльності (система ABC)</i> ... 39	39
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	41

ДЛЯ ЗАДАТОК

ДЛЯ ЗАДАТОК

Навчальне видання

ПРОКОПОВИЧ Леонід Борисович

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**для практичних занять з дисципліни
«УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК»**

Комп'ютерна правка й коректура *О. Г. Костенко*

Комп'ютерне верстання *А. Д. Сорочинська*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 2,8. Тираж 100 прим. Вид. № 72. Зам. № 2905-11.

Видавець і виготівник Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

просп. Героїв України, 9, м. Миколаїв, 54025

E-mail : publishing@nuos.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6402 від 19.09.2018 р.